

רשת הלכה

יצא לאור ע"י בית ההוראה
"שערי הוראה"
נערך ע"י הרב יוסף
אייזנשטיין שליט"א מרבני
בית ההוראה מו"צ ומח"ס
דעת הלכה וש"ע השל"ה
לפי סדר דף היומי בהלכה

"קו הרבנים" מענה 24 שעות ביממה: 0732-122-122

גליון 60 לך לך

קידוש במקום נר, לחם משנה על פת קפואה או שנשרפה או נתפוררה, ועל מה בוצע, דברים האסורים לעשות לאור נר, ודין נר של שעה וחלב ונרות שלנו, כששנים קורין אדם חשוב ומדורה

סימן רעג ס"ז

רואה הנר, כי הנרות ניתנו לעונג ולא לצער. וכן מסתבר במצטער הרבה, ואם לא, יאכל במקום נר. ויותר טוב שיקדש בבית ויאכל מעט ויגמור סעודתו בחצר. אבל לא יקדש בבית ויאכל בחצר. (שו"ע ס"ז, מ"ב ס"ק לא-לב).

סימן רעד

דיני בציעת הפת בשבת

והטעם על דרך הקבלה. ודי בבציעת אחת כי לחם משנה בלקיטה. ויש שנהגו לחתוך שניהם כרשב"א. ויכול לעשות שלש גדולות ושלש קטנות ולבצוע כל סעודה גדולה וקטנה, ונהגו העולם כשולחן ערוך. (שו"ע ס"א, מ"ב סק"ג-ד).

מקום הפת שבוצע

ו. יניח התחתונה קרוב אליו יותר מעליונה כדי שלא יעבור על המצוות, או לוקח העליונה בברכת המוציא ומניח למטה ובוצע. ולא יחתוך בככר עד אחר הבציעה, והמדקדקים ירשמו בסכין קודם ברכה. (מ"ב סק"ה).

פרוסה גדולה

ז. מצוה לבצוע בשבת פרוסה גדולה שתספיק לו לכל הסעודה. ולא מחזי כרעבתן כיון שאין עושה כן בחול, ודאי כונתו לחביבות המצוה. (שו"ע ס"ב, מ"ב סק"ו).

טעימת הבוצע

ח. אין המסובים רשאים לטעום עד שיטעום הבוצע, אף שנתן לפניהם חלקם. כי צריכים לסמוך על הבוצע ללחם משנה. ואם יש לכל אחד לחם משנה יכולים לטעום אף שלא טעם הוא, אף שמוציאם בברכתו. (שו"ע ס"ג, מ"ב סק"ז-ח).

סעודת לילה ויום בפת

ט. סעודת הלילה ושל שחרית אי אפשר לעשות בלא פת. כי הם עיקר כבוד השבת, ואינו כסעודה שלישית שאין צריך פת. (שו"ע ס"ד, מ"ב סק"ט).

אין יכול לקיים הסעודה בלילה

י. אם יש לו אונס שאין יכול לקיים הסעודה בלילה ידחה הסעודה למחר שיאכל ביום שלש סעודות. ויקדש בלילה ויאכל כזית מחמשת המינים או ישתה רביעית יין. (מ"ב סק"ט).

קידוש במקום נר

כו. יש אומרים שאין מקדשים אלא לאור הנר, ויש אומרים שאין הקידוש תלוי בנר, ואם נהנה בחצר יותר מפני האויר או הזבובים מקדש בחצר ואוכל שם אף שאין

לחם משנה

א. בוצע על שתי ככרות שלמות, זכר למן דכתיב לקטו לחם משנה. וגם ביום טוב בוצע על שתי ככרות. גם נשים מחויבות בלחם משנה כי היו בנס המן. (שו"ע ס"א, מ"ב סק"א). ויש שכתבו שאם סעודתו במיני מזונות יברך על שני מיני מאפה שלמים. (קצשו"ע סי' עז ס"ז), ולא נהגו כן. (מנחת יצחק ח"ג יג א-טז).

פת קפואה

ב. חלה קפואה יש מקילים שמצטרף ללחם משנה כי ראוי לאכילה בלי שום תיקון, וגם ראוי לחממה מיד באופן המותר. (מנחת יצחק ח"ט מב א-טו, ועוד). ויש שחילקו שבשעה שאין ראוי לאכילה אינו מצטרף אבל אם בדעתו להאריך בסעודה עד שיהא ראוי לאכול מצטרף. (הגרש"ז אורבך בשש"כ פנייה הע' לט), ויש שהחמירו בזה. (שבה"ל ח"ו לא א).

נשרפה או שאין לו

ג. אם נשרפה קצת ועדיין לא נחתך ממנה, יש אומרים שיוציאים בו לחם משנה. אם אין לו פת שלימה אינו מעכב ויכול לקדש אף על כזית פת. (מ"ב סק"ב). ופת שנפלו ממנה מעט פירורים או קרום העליון הרי הם כשלם. (הגרש"ז אורבך בשש"כ פנייה הע' כד, ארחות רבינו ח"א עמ' קג בשם הגר"י קנייבסקי). ואם לא נחסר אחד מארבעים ושמונה ואין לו אחר נחשב כשלם. (ע"י שערי תשובה סק"א, חוט שני פ"ה סק"כ).

הבוצע ומברך מוציא בלחם משנה

ד. נכון לנהוג שזה שבוצע יכוין לפטור בברכת המוציא כל המסובים, ויאמר להם שיכונו לצאת בברכתו כדי שיצאו כולם בלחם משנה. כשמוציא אחרים יאמר ברשות רבותי אף שהוא הבעל הבית או הגדול והוא מדרך ענוה. (מ"ב סק"ב).

על מה בוצע

ה. אוחוז שתייהם בידו בברכת המוציא, ובוצע התחתונה בליל שבת, וביום שבת ובליל יום טוב בוצע העליונה

סימן ערה

דברים האסורים לעשות לאור הנר בשבת

אין פולין בשנים

ח. אין פולין אפילו בשנים אלא אם אחד מפלה והשני משמרו. (מ"ב סק"ה).

אחר שאינו קורא

ט. אם יש אחר עמו אפילו אינו קורא ואומר לו תן דעתך עלי שלא אטה מותר, אבל לא בסתמא. והוא הדין באומר לאשתו אף שקרובה אצלו משמרתו. (שו"ע ס"ג, מ"ב סק"י-יא).

אדם חשוב

י. אדם חשוב שברור שאין דרכו בחול להטות אף בעת הלימוד מותר בכל אופן. אבל מסתמא לא כי יש אדם חשוב שדרכו להטות בחול. ועכשיו אין להתיר באדם חשוב כי ראינו שמתוך העיון שוכחים ומטיים ומוחטים. ובנר של שעוה וחלב אין להחמיר. (שו"ע ס"ד, מ"ב סק"יב).

מדורה לקרות

יא. במדורה אפילו עשרה אין קורין אף בענין אחד כי יושבים רחוקים זה מזה, ועוד שזנבות האודים סמוכים להם ואין זה מכיר כשבא חבירו להבעיר ולחתות. ואם ביקש מאחד שיתן דעתו עליו שלא יחתה מותר. (שו"ע ס"ה, מ"ב סק"ג).

מדורה להתחמם

יב. ה"ט"ז כתב אף שמותר להתחמם כנגד המדורה, אין לישב סמוך לזנבות האודים כי יש לחוש שיגע בהם כדי שיבערו היטב, ויש שכתבו שאין חוששים לזה. (מ"ב סק"ד).

תינוקות של בית רבן

יג. תינוקות של בית רבן קורין לאור הנר מפני שאימת רבן עליהם, ואין פושטין יד לשום דבר אף בחול אלא על פי רבן, ולרשב"א אף אם אין רבן עמהם כי מתיראין שיבוא, ויש פוסקים שחולקים עליו. (שו"ע ס"ו, מ"ב סק"ט).

במה מדליקים

יד. מותר לקרות במה מדליקים לאור הנר, שהרי הוא מזכיר איסור שבת ואיך ישכח. אבל שאר הלכות שבת לא. (שו"ע ס"ז, מ"ב סק"טז).

ליל יום הכיפורים

טו. נוהגים לקרות ליל יום הכיפורים במחזורים, כי אימת יום הכיפורים עליהם. (שו"ע ס"ח).

ההגדה בליל פסח

טז. ליל פסח שחל בליל שבת מותר לקרות ההגדה בספר, כי זה כראשי פרקים, שאין עם הארץ שלא תהא שגורה בפיו קצת. ואם הוא עם הארץ שלא למד מעולם ואין שגור בפיו בלי סידור, ואין לו אדם שיבקש ממנו לשמור עליו, אפשר שיש להקל שלא לבטל מצות הגדה מן התורה אף אם אין לו רק נר שמן. (שו"ע ס"ט, מ"ב סק"יז).

תפילה וכדומה

יז. המשכים בשבת לבית הכנסת יש להתיר לו להתפלל לאור הנר הדולק שם מבעוד יום, כי התפילה ושאר דברים שאומר ודאי שגורים בפיו יותר מההגדה בפסח, אבל ללמוד שם אסור כי צריך עיון. (מ"ב סק"יח).

השתמשות לאור הנר

א. אין פולין פירוש מבערים הכינים מהבגדים לאור הנר, ואין קורין בספר לאור הנר אפילו שאינו מוציא בפיו, ואין בודקין הציצית וכל דבר הצריך עיון לאור הנר, שמא יטה הנר להביא השמן לפי הפתילה שידלק יפה. ואפילו גבוה עשר קומות שאינו יכול ליגע אליו, שלא חילקו חכמים בדבר. (שו"ע ס"א, מ"ב סק"יא).

סגורה במפתח

ב. יש לאסור אפילו בעששית או קבוע בחור שבכותל. ואם סגורה במפתח יש מתירים, כי אין דרכו אלא משום איסור שבת ויש היכר, אבל גבוה עשר קומות אסרו כי דרכו בכך, ולא שייך שיפתח להטות כי דומה לקורא פרק במה מדליקין, ויש אוסרים בכל אופן משום לא פלוג. ואם מסר המפתח לאחר יש מצדד להתיר. (שו"ע ס"א, מ"ב סק"יב).

ביום במקום האופל

ג. אסור לקרות לאור הנר ביום במקום האופל. (מ"ב סק"יב).

נר של שעוה וחלב ונרות שלנו

ד. אסור לקרות לאור נר של שעוה, אף שכרוך על הפתילה ולא שייך שיטה, כי חששו שימחוט שיסיר ראש הפתילה להסיר חשכה ומכבה. והב"ח כתב שנהגו לבדוק כלים וציצית ולקרות אצל נר שעוה וחלב, כי שמא ימחוט הוא חשש כיבוי והיא מלאכה שאין צריכה לגופה שאינו איסור תורה. ומסיק המג"א ששלא לצורך יש להחמיר. ואליה רבה כתב ששייך חשש שיטה אף בנר שעוה וחלב. ובנרות טובים שלנו שקורים סטארין מותר לקרות לפניהם כי אין צריך הטיה ולא שייך מחיטה. (שו"ע ס"א, מ"ב סק"יג-יד).

עששית הדולקת בנפט

ה. עששית הדולקת בנפט או שמן מנהג אנשי מעשה שכותבין על חתיכת נייר באותיות גדולות שבת היום ואסור להדליק ומדבקין מבעוד יום בבורג המיועד לויסות האש, ויש לסמוך על זה להקל. (ביה"ל ס"א ד"ה לאור הנר).

שנים קורין בענין אחד

ו. שנים קורין ביחד בענין אחד שאם בא האחד להטות הנר ישגיח האחד במה שיעשה חבירו ויזכירנו, למג"א רק בקריאה של מצוה ולא של רשות, וט"ז חולק. אבל בשני ענינים לא, ויש אומרים שבשני ספרים אסור אף בענין אחד, כי אינו משגיח במה שעושה חבירו. (שו"ע ס"ב, מ"ב סק"יז).

פיוטים בליל יום טוב שחל בשבת

ז. אסור לומר פיוטים בליל יום טוב שחל בשבת בבית הכנסת, אף שיש רבים כי כל אחד אומר בספרו. ואפילו לאור נר שעוה וחלב יש להחמיר בבית הכנסת, כי לפעמים יהיה של שמן ששייך שמא יטה ולא חילקו. אבל שאר התפילה מותר לקרות בסידור לאור הנר כי מצוי בפי כל ואין צריך עיון רב. (שו"ע ס"ב, מ"ב סק"יח-ט).

לראות קצת בספר

יח. הרב יכול לראות לאור הנר מהיכן יקראו התינוקות, ולסדר הפרשה כשיודע הפרשה על פה וקצת צריך לראות בספר מותר, כיון שאינו מעיין בספר תמיד יש לו היכר ולא יבוא להטות. וכן אם יודע איזה סוגיא ומסכת באופן זה. (שו"ע ס"י, ביה"ל ד"ה כל).

דברים הדומים

יט. כלים הדומים זה לזה וצריך עיון להבחין ביניהם אסור לבדוק לאור הנר, ואף להבחין בין בגדיו לבגדי אשתו כשדומים אסור לבדוק. ודברים שאין צריכים עיון רב יש להקל בנר של שעוה וחלב. (שו"ע ס"יא, מ"ב ס"ק יט).

שמש שאין קבוע

כ. שמש שאינו קבוע אסור לו לבדוק כוסות וקערות הדומין לידע איזה להניח על השולחן לאור הנר, ולר"ן בודקן אם נקיים, מפני שאין מכירן, בין בנר שמן ובין נר

של נפט אף שאורו רב חששו שיטה. ויש מתירין בשל נפט כי אורו רב ואין חשש הטיה, וגם לא יסתפק כי מאיס, ובעת הצורך יש לסמוך על זה, ובשמן זית ושאר שמנים אסור. (שו"ע ס"יב, מ"ב ס"ק כ-כב).

שמש קבוע

כא. שמש קבוע מותר לו לבדוק לאור נר של נפט כוסות כי אינו צריך עיון הרבה, והתירו משום נקיות. ואם היה של שמן זית אין מורין לו לכתחילה לבדוק, כי חששו שיסתפק ממנו, כי מתקרב לנר ביותר, ואם עשה מעצמו אין מוחין בידו. ובשאר שמנים מחלוקת. (שו"ע ס"יב, מ"ב ס"ק כד-כו).

כיסוי הקטנים

כב. נהגו לכסות הקטנים שלא יהיו ערומים בפני הנרות משום ביזוי מצוה. וסכנת נכפה הוא רק בגדול ולא בקטן. (שו"ע ס"יב, מ"ב ס"ק כז).

סימן רעו

דיני נר שהדליק אינו יהודי בשבת

אוסרים במדורה שגוזרים שמא ירבה, כי לפי רבוי האנשים המסובים צריך להגדיל הסיק תנור לצרכו המדורה. ואם ידוע שאינו מכירו מותר. ואם לכל השיטות מותר לישראל ליכנס שם, כי חימום לאחד חימום למאה. (שו"ע ס"יא, מ"ב סק"ט-י).

עשה אינו יהודי בבית ישראל

ה. אם עשה אינו יהודי בבית ישראל או ששבת במלון אינו יהודי שכביתו, מדעתו שלא צוהו הישראל, אין הישראל צריך לצאת אף שנהנה מהנר או מהמדורה. כי לא הטריחוהו לצאת מהבית ויזהירנו על להבא שלא לעשות כן. ואין צריך להפוך פניו מהנר אלא אם רוצה ממדת חסידות, והרשב"א מחמיר בזה. אבל אסור להשתמש לאורו דבר שלא יכול לעשות בלא נר. (שו"ע ס"יא, מ"ב ס"ק יא-יד).

מחאה באינו יהודי

ו. אם רואה שאינו יהודי רוצה להדליק בשבילו צריך למחות בידו, אפילו אם היה בביתו של האינו יהודי כיון שהנר והעצים של ישראל, ואפילו אם דעתו לצאת אחר כך לחדר אחר שלא ינהה מהנר. ואם האינו יהודי עושה בעל כרחו חייב לגרשו מביתו מפני חילול השם שיחשדוהו. (מ"ב ס"ק יא).

הנאה מהדלקת אינו יהודי

א. אינו יהודי שהדליק נר בשביל ישראל או עשה לו מלאכה אסור מדרבנן לכל ליהנות ממנו, כדי שלא יאמר לו להדליק או לעשות מלאכה, ואפילו למי שלא הודלק בשבילו, כי רק באיסור דרבנן מותר לאחר שלא נעשה בשבילו. (שו"ע ס"יא, מ"ב סק"א-ג).

בקבלנות ושכירות

ב. אין חילוק בזה בין קצב לו שכר מערב שבת, בקבלנות ששכרו להדליק לו נר כשיצטרך וקצב לכל הדלקה, או בשכירות שנותן לו בכל יום ויום כד וכד, הואיל והישראל נהנה ממלאכת שבת אסור בכל ענין. (שו"ע ס"יא, מ"ב סק"ה).

הדליק בהיתר

ג. אם הדליקו לצרכו או לצורך חולה ישראל אף שאין בו סכנה או לצורך קטנים שצריכים הרבה שהם כחולה שאין בו סכנה, מותר לכל ישראל להשתמש לאורו. כי לא שייך גזירה שיאמר לו להדליק בשביל חולה שהרי מותר לומר לו לכתחילה, ולא חששו שירבה בשבילו אפילו מכירו, כי נר לאחד נר למאה. (שו"ע ס"יא, מ"ב סק"ו-ח).

הדליק מדורה

ד. אינו יהודי העושה מדורה לצרכו או לצורך חולה מותר לכל ישראל להתחמם אף אם מכירו, כי מדורה קטנה מחממת הרבה אנשים כמו נר שגר לאחד נר למאה. ויש